

Teknolojiye Karşı

John Zerzan

1997

Geldiğiniz için teşekkürler. Bu öğleden sonra sizin Luddit'iniz olacağım [*Luddite: 19. yy. İngiltere'sinde Sanayi devrimine karşı çıkan, makinalara zarar vermek yoluyla aktif direniş gösteren işçi gruplarına mensup kişiler*]. Sembolik bir Luddite olarak, bu popüler olmayan veya tartışmalı bayrağı taşımak bana düşüyor. Zaman kısıtı nedeniyle vurgu daha ziyade maddelere indirgenmiş bir şekilde derinlikten çok genişliğe yapılacaktır. Ancak bunun biraz genel tespitler niteliğinde olacak konuşmamın ikna ediciliğine zarar vermeyeceğini umut ediyorum.

Bana öyle geliyor ki bizler kısır, fakirleştirilmiş, teknikleşmiş bir yerdeyiz, ve bu özellikler birbirleriyle ilişkili. Teknoloji, anlayışı genişlettiğini iddia ediyor, ancak bu genişletme öyle gözüktüyor ki, bu taahhütün iddia ettiğinin tam aksine anlayışı köreltiyor ve dumura uğrattıyor. Teknoloji günümüzde her alanda, her şey için çözümler sunuyor. Cevabının olmadığı herhangi bir şeyi düşünmeniz oldukça zor. Ancak neredeyse her olayda, üstesinden geleceğini söylemek için ortaya çıktığı sorunu ilk önce kendisinin yaratmış olduğunu unutmamızı istiyor. Sadece biraz daha teknoloji. Daima bunu söyler. Ve bugün sonuçları her zamankinden daha açık seçik gördüğümüzü düşünüyorum. Her şeyin toplum genelinde bilgisayara bağlanmasıyla, bilgisayar denizi bir çeşitlilik, bir tam erişim zenginliği sunuyor; ancak yine de Frederick Jameson'un söylemiş olduğu gibi, tarih boyunca en fazla standartlaşmış olan toplumda yaşıyoruz. Buna "araçlar ve amaçlar" önermesiyle bakalım; araçların ve amaçların eş derece geçerli olması gerekir. Teknoloji tarafsız [nötr] olduğunu, sadece bir alet olduğunu, değerinin ve anlamının yalnızca nasıl kullanıldığına dayandığını iddia ediyor. Bu yolla araçlarının üstünü örterek amaçlarını gizliyor. Öz, içsel mantık, tarihsel gömülmüslüğü [embeddedness] veya diğer boyutları anlamında ne olduğunu anlamamanın hiçbir yolu yoksa, o halde teknoloji dediğimiz şey yargıdan kaçınmaktadır. Geçerli veya iyi amaçlara, kusurlu veya geçersiz araçlarla ulaşamayacağınız etik kuralını genellikle kabul ederiz, ancak araçlara bakmadıkça nasıl bir değerlendirme yapabiliriz ki? Eğer bu asli varlığı, temelleri anlamında düşünmemiz gerekmeyen bir şeyse, bunu yapmak imkansızdır. Demek istediğim, herhangi bir klişeyi tekrar edebilirsiniz. Geçerliliği olduğunu düşündüğüm araçlar ve amaçlar tezi bir ahlaki değer olduğu için, bu bir klişe olmaması umut edilen türden bir şeydir.

Bu noktayı açığa kavuşturmak maksadıyla çok sayıda insan veya vakadan bahsedilebilir. Örneğin, Marks önceleri teknolojinin ne olduğu, üretimin ve üretim araçlarının ne olduğuyla ilgilenmişti; ve çoğu insan gibi bunun temelinde işbölüşümü olduğunu tespit etmişti. Ve bu nedenle, işbölümünün ne kadar gelişmeyi engelleyici ve ne kadar olumsuz olduğu hayati bir sorudur. Ancak Marks, çok fazla incelenmemiş olduğunu bildiğimiz bu sıradanlıktan, hangi sınıfın teknoloji ve üretim araçlarına sahip olduğu ve onları kontrol ettiği, mülksüzleştirilmiş sınıfın, yani proletaryanın teknolojiyi burjuvaziden nasıl ele geçireceği gibi çok farklı sorulara yöneldi. Bu, teknolojiyi incelemek ve değerlendirmekten oldukça farklı bir vurguydu, ve daha önce ilgilendiği şeyleri terk ettiğini gösterir.

Tabii ki, bu noktada Marks hiç şüphesiz ki teknolojinin olumlu, iyi bir şey olduğunu düşünüyordu. Bugün, bunun yalnızca bir alet, tarafsız bir şey olduğundan, meselenin tamamen teknolojinin araçsal kullanımından ibaret olduğundan bahseden insanlar teknolojinin gerçekten de olumlu bir şey olduğuna inanıyorlar. Ancak onlar biraz daha ihtiyatlı olmak istiyorlar; yani bir kere daha ifade edersem, benim belirttiğim nokta, onun tarafsız olduğunu söylüyorsanız, olumlu olduğu iddiasının gerçekliğini test etmekten kaçınıyorsunuzdur. Diğer bir deyişle, onun olumsuz veya olumlu olduğunu söylerseniz, o zaman onun ne olduğuna bakmanız gerekir. Onu öğrenmeniz gerekir. Ancak eğer nötr olduğunu söylerseniz, bu inceleme yapmanın önünü oldukça iyi bir şekilde keser. Şimdi, sürekli duyup durduğum bir alıntıyı size söylemek istiyorum, zeki bir matematikçiden oldukça anlamlı bir alıntı –ve Ted Kaczynski değil! Britanyalı bir matematikçiden, Alan Turing'den; ve eminim ki bazılarınız 1930 ve 40'larda bilgisayarların teorik temellerin pek çoğunun onun tarafından oluşturulduğunu biliyorsunuzdur. Yine, 50 yıl önce Oscar Wilde'a karşı yapılan fiile benzer bir şekilde, eşcinsel olmasından ötürü kaynaklanan bir dava nedeniyle 50'larda kendi canına kıydığı da bahsedilmeye değerdir. Her neyse, bundan bahsediyorum (bu trajik olguyu, eşcinseldi, sonu da bu nedenle böyle oldu diye küçümsemek falan istemiyorum), ancak bir elmayı siyanürle boyayıp sonra da onu ısırarak canına kıymıştı; ve bu bana, bilgi ağacının yasak meyvesini, ve (sonuçta ne olduğunu hepimizin biliyoruz) onun buna ilişkin bir şey söyleyip söylemediğini düşündürü-

yor. Çalışma, tarım, sefalet ve teknoloji, tümü ondan kaynaklanıyor. Ve bu arada Apple bilgisayarlar hakkında düşünüyorum. Neden elma'yı kullanmışlardı ki? Bu benim için gizemli bir şey. [gülüşmeler.]

Her neyse, bu konu dışına taşmanın ardından, bahsettiğim alıntıya geri dönelim. 1950'de Mind dergisindeki makalesinin ortalarında, şöyle diyordu: "İnanıyorum ki, yüzyılın sonunda, kelimelerin kullanımları genel eğitilmiş kamuoyu görüşünde öylesine değişmiş olacak ki, aksi iddia edilmesi beklenmeyecek şekilde düşünen makinalardan bahsedilebilecek." Burada bana göre oldukça ilginç olan şey, yüzyılın sonuna doğru insanların, makinaların düşündüklerini anlamakta zorlanmayacakları ölçüde ilerlemiş hesap yapan makinalara [computing machines] sahip olacağız demiyor (o zamanlar onlara hala hesap yapan makinalar deniliyordu), Şöyle diyor; "... kelimelerin kullanımları genel eğitilmiş kamuoyunun görüşünde öylesine değişmiş olacak ki."

Şimdi, bunu muhtamelen onun aklında olandan farklı şekilde okuyorum; ancak bunun üzerine düşünürseniz, bunun toplum ile teknoloji arasındaki karşılıklı ilişki sorusuyla bir ilgisi vardır. Onun oldukça haklı olduğunu düşünüyorum; ama yine yapay zeka –tabii ki o zaman bu öyle adlandırılmıyordu– çok ilerlemiş olması nedeniyle değildi bu. Aslında, benim anladığım şekliyle, fazlasıyla tutkulu iddiaları açısından pek iyi bir performans sergilememiştir. Ancak bazı insanlar şimdi bu düşünceyle [nosyonla] oldukça ciddi bir şekilde uğraşıyorlar. Aslında, makinaların hissedip hissetmedikleri ve makinaların hangi noktada canlı olup olmadıklarıyla ilgili küçük ama dikkat çekici bir yazın da var. Ve bunun sebebi Yapay Zeka'nın çok ilerlemiş olması değil bana göre. 80'lerin başlarında, bunun "eşiğinde olduğumuz" şeklinde çok fazla laf söyleniyordu, ve ben bir YZ [yapay zeka] uzmanı değilim, ancak fazla bir ilerleme olduğunu sanmıyorum. Sanırım bayağı iyi satranç oynuyor, ancak bu diğer başarıların veya seviyelerin yakınına dahi gelmiş olduğunu düşünmüyorum.

Bilgisayarlara ilişkin algıdaki değişimi açıklayan şeyin, son elli yılda yaşanan büyük yabancılaşmanın sebep olduğu deformasyon [biçimsizleşme] olduğunu düşünüyorum. İşte bu nedenle bazıları, ve umuyorum ki sayıları pek fazla değil, bilgisayarların canlı oldukları hakkında bu noktaya tutunuyorlar.

Yapabilecekleri şeyler anlamında ise, bana öyle geliyor ki, bizlerin giderek makina-benzerleri olmamız anlamında insanlar ile makinalar arasındaki uzaklık azalırken, makinaları insan-benzeri olarak görmek açıkça daha kolaylaşıyor. Bunun hakkında aşırı dramatik olmak istemiyorum, ancak giderek daha fazla sayıda insanın yaşamak bu mu veya sadece devinimler içinde mi gidiyoruz diye merak ettiğini düşünüyorum. Ne oluyor? Her şey yaşamın dışına mı süzülüyor [atılıyor]? Bütün bir doku ve değerler ve benzeri şeyler kuruyup gidiyor mu? Bu konu aslında birçok başka sunum yapılmasını gerektiriyor, ancak bu pek de teknolojinin fiili ilerlemesi değil: Eğer makinalar insan olabilirse, insanlar da makina olabilirler. Gerçekten de korkutucu olan nokta bu ikisi arasındaki mesafenin kısılması.

Benzer başka bir alıntı da yine bu çöküşe [descent] işaret ediyor, bilgisayar iletişimi uzmanı J.C.R. Licklider'dan kısa bir alıntı. 1968'de şöyle demişti: "Gelecekte, bir makina aracılığıyla yüz yüze olduğundan daha fazla iletişim kurabileceğiz." Bu bir yabancılaşma [estrangement, bozuşma, kayıtsızlık hali] değilse, ne olduğunu bilmiyorum. Aynı zamanda, kültürel gelişme açısından bir diğer çarpıcı yön de, yabancılaşma [alienation] kavramının ortadan kaybolması, neredeyse tamamen kaybolmuş durumda. Son yirmi yıldaki kitapların fihristlerine bakacak olursanız, "yabancılaşma"nın artık orada yeri yoktur. Sanırım, o kadar banal bir hale gelmiştir ki, hakkında konuşmanın anlamı bile kalmamıştır.

Başka bir konuda bir siyaset teorisyeninin, Anthony Giddens'in, sanırım aslında Sir Anthony Giddens, yeni bir değerlendirmesini okuyordum. "Kapitalizmin, kendisine karşı alternatifleri yok ettiği anda, bir inceleme nesnesi olarak ortadan kaybolmuş olması"nı dikkate değer buluyordu. Başka bir sistemin olmaması halinde başka incelenebilir ne var ki diye düşünülebilir. Ama hiç kimse bunun hakkında konuşmamaktadır; sadece verili bir şeydir. Açıkça kabullenilmiş ve dikkatle incelenmemiş bir başka basmakalıp şeydir. Ve, tabii ki, sermaye giderek teknolojikleşmektedir. Oldukça bariz bir şey. Bunun Net'de gezinmek veya Idaho'daki kuzenimize e-mail atmak veya benzeri bir şey olduğunu düşünen insanlar, sermayenin hareketinin bilgisayarın temel işlevi olduğu olgusunu göz ardı ediyorlar. Bilgisayar, daha hızlı işlemler, malların daha hızlı değişimi ve benzeri şeyler içindir. Bunun belirtilmesine bile gerek yok.

Yani, her neyse, tüm bir alanın veya zeminin nasıl hareket ettiği, bizim teknoloji algımızın ve ona atfettiğimiz değerlerin nasıl değiştiği temasına geri dönersek, bu genellikle hissedilmez bir şekilde olur. Freud medeniyetin tam olgunlaşmasının evrensel bir nevroz anlamına geleceğini söylemişti. Ve bu, üzerine düşündüğünüzde, fazlasıyla iyimser gözükmekte. Gördüklerim karşısında fazlasıyla rahatsızlık hissediyorum. 15-19 yaş grubundakiler içinde intihar oranının 1961'den bu yana %600 arttığı Oregon'da yaşıyorum. Bu, ergenliğin ve toplumun eşiğine gelen, onu üzen gençlikten başka bir şey olmadığını düşünüyorum; ve ne görüyorlar? Mahrum edilmiş [bereft, büyük bir yoksunluk hali] bir yer görüyorlar. Onların bilinçli bir şekilde bu türden bir formülasyondan geçtiklerini söylemiyorum, ancak bir şekilde bir değerlendirme yapıyor, ve bazıları basitçe vazgeçiyorlar.

En gelişmiş ülkelere ilişkin birçok çalışma ciddi depresyon oranının her on yılda bir ikiye katlandığını gösteriyor. Yani bu, eğer şu anda sadece günü geçirmek için anti-depressan ilaçlar kullanan yeterince insan olmasaydı, bunları biz hepimiz çok daha önceden alacaktık demek oluyor. Bu ürpertici gerçekten çıkarsamalar yapabilirsiniz. Bunun neden böyle sürüp gitmeyeceği hakkında bir sebep arıyorsanız, bu neredeyse toptan bir değişimden başka ne olabilir ki?

Ve birçok başka şey. Okur-yazarlıktan uzaklaşma. Bu oldukça şaşırtıcı olan, oldukça temel bir şey, ancak insanların artık anlamı olmayan bir şeyden içgüdüsel olarak [viscerally] uzaklaştıklarını düşünürseniz pek de şaşırtıcı gelmiyor. Toplu cinayetlerin sayısındaki patlama. Bu, birkaç on yıl önce, bu şiddet dolu ülkede bile duyulmamış bir şeydi. Şimdi tüm ülkelere yayılıyor. L.A. [Los Angeles] veya ABD'nin herhangi bir yerinde olduğu gibi İskoçya'da veya Yeni Zelanda'da, bir McDonalds'da veya bir okulda veya başka bir yerde böylesine dehşet verici bir şeye rastlamadan gazete okumanız bile bayağı zor.

Rancho Santa Fe. Bu alıntıyı haberlerden muhtamelen hatırlayacaksınız. Oradaki Cennet Kapıları grubunun üyesi olan bir kadın hakkında. "Belki de ben deliyim, ama umurumda değil. 31 yıldan beri burada yaşıyorum, ve burada bana göre hiçbir şey yok." Sadece kült üyeleri için değil, boşluğu inceleyen pek çok kişi için bunun bayağı bir anlamı olduğunu düşünüyorum.

Ekolojik bir felaketten başka bir şey olmayan dışsal doğamızın kriziyle birbirine bağlanan içsel doğamızın krizi, tamamen insanlıktan çıkma [dehumanization] ihtimaliyle karşı karşıyayız. Bu ilki ile canınızı sıkmayacağım; buradaki herkes bunun tüm özelliklerini, türlerin hızla yok olmasını, vb. vb. biliyor. Oregon'da, örneğin, doğal, orijinal ormanlar yüzde bire kadar düştü; som balığı nesli tükenmenin eşiğinde. Bunu herkes biliyor. Ve bu, teknolojinin hareketiyle ve onunla ilgili olan diğer şeylerle birlikte daha da hızlandı.

Marvin Minsky — sanırım 80'lerin başındaydı— beynin etten yapılmış üç poundluk [yaklaşık 1350 gram] bir bilgisayar olduğunu söylemişti. Önde gelen Yapay Zekacılarından birisiydi. Ve ardından bir sürü şey geldi. Sanal Gerçekliğimiz var. İnsanlar, bakılacak veya uğraşılacak pek bir yönü kalmayan nesnel toplumsal varoluştan uzaklaşmak amacıyla sürüler halinde oraya doğru yönelecekler. İnsanların klonlanması muhtamelen birkaç ay uzaklıktaki bir konu. Her zaman taze dehşetler. Eğitim. Çocukları beş yaşına geldiklerinde bilgisayarın başına bağlayın. Buna "bilgi üretimi" diyorlar. Ve onun hakkında söyleyebileceğiniz en iyi şey budur.

Extropy dergisine katılımcılarından Carnegie-Mellon'daki Hans Moravec'den bir alıntı yapmak istiyorum. Şöyle diyor: "Nihai sınır, her faaliyet parçasının anlamlı bir hesaplama haline getirildiği bir arena olacaktır. Evrenin yaşanılan kısmı bir siber-alana dönüştürülecektir. Böylece en derin zihinsel süreçlerimizin bir kısmını parça parça daha fazla siber-alanla —yapay zekadan satın alınan uygun programlar ve benzeri şeylerle— değiştirmeye, kendimizi giderek ona benzeyen bir şeye dönüştürmeye meyledebiliriz. En sonunda, düşünme yöntemlerimiz orijinal bedenimizin, aslında herhangi bir vücudun, tüm kalıntılarından tamamen kurtulabilecektir." Bunun bir yorum gerektirdiğini sanmıyorum.

Ancak tabii ki aksi sesler de var. Tüm bu gelişmelerden oldukça endişelenen insanların yaptıkları analizler de var. Bunların en iyilerinden birisi, 40'larda yazılmış olan Horkheimer ve Adorno'nun Aydınlanmanın Diyalektiği çalışması. Eğer teknoloji tarafsız değilse, o zaman mantığın da tarafsız olmadığını oldukça kuvvetli bir şekilde öne sürerler. "Araçsal mantık" dedikleri şeyin eleştirisini geliştirirler. Mantık, medeniyet ve teknolojinin bayrağı altında, esasen uzaklaştırmaya ve denetime eğilimlidir. Tüm hikayeyi birkaç cümlede özetleyecek değilim, ancak kitabın hatırlanmaya değer parçalarından birisi Odyssey'den,

Homer'den, Odysseus'a –Odysseus'un denizde sirenleri [siren, Yunan mitolojisinde şarkılarıyla denizcileri tehlikeli sulara çekerek ölmelerine sebep olan yarı kadın yarı kuş şeklindeki mitolojik varlık] geçmeye çalıştığı, Avrupa medeniyetinin temel metinlerinden birisi– baktıkları kısımdır. Horkheimer ve Adorno, bunun, oldukça erken bir zamanda, tensel, Eros, tarih-öncesi, teknoloji-öncesi ile geçmişe dönme ve başka bir şey yapma projesi arasındaki gerilimi resmettiğini ortaya koyarlar. Odysseus'un kendilerini gemi direklerine bağlayan, kulaklarını balmumuyla tıkayan kürekçileri vardır; böylece zevk tarafından ayartılmayacak, ve medeniyet ile teknolojinin baskıcı, tensellikten yoksun yaşamına katlanabilecektir.

Tabii ki, yabancılaşmanın [bozuşmanın] birçok başka işareti de vardır. Descartes, 350 yıl önce, “Bizler, doğanın efendileri ve sahipleri haline gelmeliyiz” demişti. Ancak Horkheimer ve Adorno'nun ve diğer başkalarının eleştirilerinde dikkat edilmeye değer şeyin şu olduğunu düşünüyorum: eğer toplum doğaya baş eğdiremezse, o zaman toplum daima doğaya tabi olacak, ve sonuçta da ortada muhtamelen toplum falan olmayacaktır. Bu uyarıyı, bu şartı daima ifade ederler, ki bu dürüstlüklerinden dolayı onlar için olumludur; ancak bu onların eleştirilerinin etkilerini frenlemektedir. Onu daha az siyah-beyaz bir şey haline getirir, çünkü doğanın hakimiyetinden gerçekte kaçınamayız, ve her şeyin, bizzat varoluşumuzun dayandığı şey de budur. Teknolojik yaşamı eleştirebiliriz, ancak o olmaksızın halimiz nice olurdu?

Ancak son 20, 30 yılda çok çok muazzam etkileri olan bir şey gerçekleşti, ve bunun pek öyle ortaya getirildiğini de düşünmüyorum. Geçmişte, medeniyetin dışında kalan yaşamın gerçekten de nasıl bir şey olduğu hakkında ilmi fikirlerde toptan bir düzeltme yaşandı. Medeniyetin, dinin, devletin, polisin, orduların, buna benzer şeylerin asli ideolojik temellerinden birisi, medeniyetten önce oldukça kana bulanmış, korkunç, insanlık dışı bir durum varolduğu düşüncesidir. Bunun uysallaştırılması ve özel olarak öğretilmesi gereklidir. Bu Hobbes'dir. Bu, medenileşme öncesi hayatın iğrenç, kaba ve kısa olduğu şeklindeki ünlü düşüncedir; ve insanlığı korku ve hurafalardan, dehşetli koşullardan kurtararak medeniyete ulaştırmak için, Freud'un “içgüdüsel özgürlükten zorla vazgeçme” dediği şeyi yapmanız gerekir. Bunu yapmak zorundasınızdır. İşte bu da onun maliyetidir. Her neyse, bunun tamamen yanlış olduğu ortaya çıkmıştır. Şüphesiz ki, yeni paradigmanın bazı kısımları, bazı ayrıntılar üzerinde anlaşmazlıklar vardır, ve yazının büyük bir kısmının bundan radikal sonuçlar çıkardığını da düşünmüyorum. Ancak 70'lerin başından beri, yaşamın bundan iki milyon ya da daha fazla yıl önce, yaklaşık 10.000 yıl önce sona eren bir dönemde –ki bu zaman olarak neredeyse bir hiçtir, nasıl olduğuna dair oldukça çarpıcı bir resme sahibiz.

Tarih öncesi dönem artık zekayla, eşitlik ve paylaşmayla, boş zamanla, büyük bir cinsel eşitlikle, gürbüzlük ve sağlıklılıkla, örgütlü şiddetin hiçbir emaresinin olmamasıyla nitelendiriliyor. Bunun şok edici olduğunu düşünüyorum. Bu neredeyse toptan bir yeniden değerlendirme. Tabii ki hala kadını saçlarından tutarak mağaraya doğru sürükleyen mağara adamı, tamamen vahşi ve insanlık-dışı bir yaratık olarak Neanderthal vs. gibi karikatür benzeri imajlarla yaşıyoruz. Ancak gerçek resim tamamen değişmiştir.

Buna ilişkin kanıtlar ve argümanların ayrıntılarına girerek zamanınızı almayacağım, ancak birkaç tanesinden bahsetmek istiyorum. Örneğin, paylaşım hakkında nasıl bir şeyler söyleyebiliyoruz? Bu biraz 60'ların tezlerine benziyor, değil mi? Ancak bu, ocaklar, ateş yakılan yerler, muhtamelen geçici olan yerleşim yerleri arasındaki kanıtların incelenmesine dayanan basit bir şey aslında. Eğer bir ateş etrafında tüm güzel yiyeceklerin bulunduğunu görürseniz, bunun anlamı aşağı yukarı şefin ve diğer herkesin pek az veya hiçbir şeye sahip olmadıklarıdır. Ancak eğer herkes tamamen eşit miktarda nesnelere sahipse, o zaman bu bir eşitlik durumunu gösterir. Thomas Wynn tarih-öncesi zekayı başka bir ışık altında görmemize yardımcı olmuştur. O, basit bir taş alette bile donup kalan ve/veya gizli kalan anlamında Piaget'e dikkatimizi çekti; ona benzer bir şeyi ortaya çıkarmak ve bir alet yapmak için gerçekte neler yapıldığını göstermek amacıyla, onu sekiz farklı aşama, adım ve yöne ayırdı. Ve bunun en azından bir milyon yıl önce olduğu sonucuna vardı –benim görebildiğim kadarıyla yazında bunu çürüten bir şey yok; Homo bugünkü yetişkin bir insanınkine eşit bir zekaya sahipti. Birisi kalkıp da, tamam kültür öncesi dönemde ortalık biraz güllük gülistanlık olsa da, uzak atalarımız o kadar sönüktüler ki, tarımı, hiyerarşiyi ve tüm diğer halikulade şeyleri yapmayı beceremediler diyebilir pekala. Ancak eğer bu doğru değilse, o zaman resmin tümüne oldukça farklı bir gözle bakmaya başlarsınız.

Bir başkası: Marshall Sahlins'in Taş Devri Ekonomisi kitabı 1971'de yayımlandı, argümanların birçoğu mevcut avcı-toplayıcı insanlara, onların ne kadar çalıştıklarını gözlemlemeye –ki bu çok, çok azdı– dayanıyordu. Bu arada, onun Michigan Üniversitesi antropoloji bölümü başkanı olduğunu da belirtiyim, yani saplantılı veya marjinal bir şahsiyetten bahsetmiyoruz. Antropoloji ve arkeoloji yazınına bakacak olursanız, düşündüklerimizde oldukça hayrete düşürücü düzeltmeler yapıldığını görebilirsiniz. Bu sanırım sizin medeniyetin belki de iyi bir şey olmadığını düşünmeye başlamanıza yol açacaktır. Her zaman sorulan soru, insanlığın tarımı bulmasının neden bu kadar uzun zaman aldığı sorusudur. Yani bunu görece daha dün, 10.000 yıl kadar önce düşünebilmişlerdi. Ama buradaki asıl soru tarıma neden başlamış olduklarıdır. Ki bu aslında medeniyeti niye başlatmış oldukları sorusudur aslında. İşbölümüne dayanan bir teknolojiyi neden başlattılar? Eğer bir zamanlar sıfır işbölümüne dayanan bir teknolojiye sahiptiysek eğer, benim için bunun oldukça çarpıcı sonuçları vardır; bu beni bir şekilde o noktaya geri gitmenin mümkün olduğunu düşünmeye sevk ediyor. Daha yüksek bir koşula, bana göre gerçekliğe oldukça yakın, bütünlük durumuna benzer bir koşula yeniden bağlanabiliriz.

Konuşmamın sonuna oldukça yaklaştım. Heidegger'den bahsetmek istiyorum. Heidegger pek çokları tarafından yüzyılımızın en derinlikli veya en özgün düşünürlerinden birisi olarak kabul edilir. Teknolojinin felsefenin sonu olduğunu düşünüyordu; ve bu, teknolojinin toplumu gittikçe daha fazla kuşatmasıyla [içine almasıyla] birlikte, her şeyin, hatta düşünmenin bile, onun için öğütülen, üretim için öğütülen bir şey haline gelmesi görüşüne dayanıyordu. [Felsefe] ayrı olma özelliğini, ondan bağımsız olma özelliğini kaybeder. Görüşü kısaca olsa da bahsetmeye değer. Şimdi de favori konularımdan birisine geliyorum; Heidegger'in, bunu görebilecek kadar yaşayabilseydi, zihninde olacağından emin olduğum postmodernizm. Burada postmodernizmle beraber mantığın tamamen tahtından feragat ettiğini düşünüyorum. Bu o kadar yaygınlaşmış bir şeyki, ama yine de çoğu insan ne olduğunu bilmiyor. Tamamen içine gömülmüş olmamıza rağmen, bugün bile pek azımız bunu kavramış durumdayız. Belki de bu, kendi tarzında, daha önce değindiğim banalliklere benziyor. Yani, ona yabancı olanı zararsız duruma getiren şey basitçe kabul ediliyor ve nadiren sorgulanıyor.

Böylece bir takım ev ödevleri yapmaya başladım, ve o zamandan beridir bunun üzerine bazı şeyler de yazdım, ve temel şeylerden birisi –zaten bilenlerden özür dilerim bu açıklamalarım için– Lyotard'ın 70'lerdeki Postmodern Durum adlı kitabından kaynaklanıyor. O, postmodernizmin özünde “meta-anlatılara karşı bir antipati”, yani bütünün, genelin, ve bütünü kavrayabileceğimiz şeklindeki küstahça fikrin reddi olduğunu savunuyordu. Bütünün totaliter olduğu fikrine dayanmaktadır. Bir şeyin bütününe algılayabileceğinizi düşünmeye çalışmak? Pek de iyi değil. Bunun üzerine bayağı bir düşündüm; bu arada, aydınlar arasında Fransa'da uzunca zamandır egemen olan Marksizme karşı bir tepkiydi bu; bundan ötürü ortaya çıkan aşırı bir karşı tepki olduğunu düşünüyorum.

Yani bütünlük karşıtı bir görüş açısı ve tutarlılık karşıtı bir görüş açısı var ortada; şüphe edilmesine ve hatta tiksindirici bir şey olduğu düşünülmesine rağmen. Her şey bir yana, (ve muhtamelen burada Horkheimer ve Adorno ile uzlaşıyordu), Aydınlanma düşüncesinin bize getirdikleri nelerdi? Modernist, genelci, bütünlüğe odaklı düşüncenin bize kazandırdıkları neydi? Auschwitz, Hiroşima, nötron bombaları, bunları hepiniz biliyorsunuz. Postmodernizmin beşki de herşeyi bir kenara attığı, ve bir şeye karşı, yani üşüşen [unrushing, saldıran] teknolojiye karşı hiçbir savunmasının olmadığı hissine kapılmak için bu tür şeyleri savunmanıza gerek yok.

Benzer şekilde, postmodernizm, kökenler [origins] fikrine de karşıdır. Kökenler fikrinin yanlış bir fikir olduğunu düşünürler (tüm bunlar büyük genellemelerdir; muhtamelen küçük vurgu farklarına sahip olanlar bulunmaktadır.) Bizler bir kültürün içinde yaşıyoruz. Her zaman bir kültürün içinde yaşadık. Daima da bir kültürün içinde yaşayacağız. Bu nedenle kültürün dışından bakamayız. Bu nedenle, doğaya karşı kültür türü bir şey yanlış bir düşünce olur. Onlar bunu da reddediyor, ve bu nedenle şimdinin anlaşılmasını engelliyorlar. Bir nedenselliğin veya gelişmenin kökenlerine veya başlangıç noktalarına geri döneceksiniz. Bununla ilgili olarak, tarih oldukça keyfi bir kurgudur; kurgulardan birisi en azından bir diğeri kadar iyidir. Keza parça parça olana [fragmentary], çoğulculuğa, çeşitliliğe, tesadüfi olana vurgu da vardır. Ama soruyorum, nerede tesadüflük? Nerede çeşitlilik? Nerede? Bence, olayların genel gidişatı ve bu gidişatın anlamı bağlamında dünya giderek ıssız ve tek parçalı hale geliyor. Sınırlar ve

yüzeyler hakkında vurgu yaparak etrafta dolaşmak, yüzeyin altına bakamayacağınız bu tavır, bana göre etiksel ve entelektüel bir korkaklıktır. “Gerçek ve anlam?” Bence bu tamamen saçmalık. İşi bitmiş bir şey. Buna benzer terimleri daima tırnak için koymak. Postmodern yazılara baktığınızda bayağı bir şeyin tırnak içine alındığını görürsünüz. Ortada bayağı bir ironi var, tabii ki. Kinizmin eşliğinde bir ironi, popüler kültüre baktığınızda her yerde bunu görürsünüz. Postmodernizme göre, bu bütüne yakın bir şeydir. Her şey kaymaktadır. Fazlasıyla parçalara bölünmüştür. Bireye karşı yapılandan uzak durmanın nasıl mümkün olduğunu ve doğadan geriye ne kalacağını pek anlayamıyorum.

Postmodernizmin teknolojinin büyük bir suç ortağı olduğunu ve genellikle onu açık açık kucakladığını düşünüyorum. Lyotard, “veri bankaları yeni doğadır” demişti. Tabii ki, eğer kökenleri dışarda bırakırsa, doğanın ne olduğunu nasıl bilebilir ki? Onların da kendilerine özgü bütünlük-türü varsayımları var, ancak ona yakalanmak istemiyorlar. Yalnızca eski moda insanların bu oyunu oynamak istemediklerini düşünüyorum. Bir alıntı daha: Current Anthropology dergisinin Haziran 1994 sayısında Profesör Escobar’dan. Teknolojinin norm [kural] olanı ve dışarda bırakılacak olanı nasıl belirlediğine ilişkin iyi bir alıntı. Şöyle diyordu: “Teknolojik buluşlar, hakim dünya görüşüne göre, dönemin teknolojisini meşru ve doğal kılmak üzere bir diğerini dönüştürür genellikle. Doğa ve toplum, günün teknolojik gereklerini kuvvetlendirecek şekilde açıklanmaya başlanırlar.” Gayet iyi ifade edildiğini düşünüyorum.

Böylece teknoloji hakkındaki oldukça temel bir yanlış inançla başladım. Teknoloji tarafsız değildir, toplumun bir parçası olarak toplumsal konumlanmasından veya gelişiminden bağımsız duran ayrı bir alet değildir. Sanırım diğeri ise, evet, teknoloji hakkında istediğiniz kadar konuşabilirsiniz, ancak o işte burada, amansız bir şey, ve onun hakkında konuşmanın faydası ne? Bu kaçınılmaz bir şey değil mi?. Yalnızca biz hakkında hiçbir şey yapmadığımız zaman, kaçınılmaz hale gelir. Bunun gayet açık bir meydan okuma olduğunu düşünüyorum. Hayal edilemez olan gerçekleşecek. Şu anda gerçekleşmekte. Ve eğer bir geleceğimiz varsa, bu ona kafa tutacağımız için, farklı bir görüşümüz olduğu için, ve onu parçalamayı düşündüğümüz için olacaktır.

Bu arada, eğer bir geleceğimiz varsa, gerçek suçluların kimler olduğu ve Unabomber’ın kimi çağrıştırdığı hakkında farklı bir görüşe sahip olabiliriz: John Brown belki de; ve John Brown gibi bizi kurtarmaya çalışan birisi.

Anarşist Kütüphane

John Zerzan
Teknolojiye Karşı
1997

John Zerzan'ın 23 Nisan 1997 tarihli konuşması

Çeviri: Anarşist Bakış

tr.anarchistlibraries.net